

Beslutad när:	2017-11-23
Beslutad av	Utbildningschef
Diarienummer:	BUN/2017:319-003
Ersätter:	
Gäller för:	Barn- och utbildningsnämndens verksamhet
Gäller fr o m:	2018-01-01
Dokumentansvarig:	Centrum för språk och stöd - Språkcentrum
Uppföljning:	Vid behov

Riktlinjer för mottagande av och undervisning för nyanländ elev i Strängnäs kommuns utbildningsväsende

Dessa riktlinjer är gemensamma för Strängnäs kommuns förskolor, grundskolor, gymnasieskola och vuxenutbildning och ska styra och stödja verksamheternas arbete med nyanlända och flerspråkiga elever. De följer Skolverkets allmänna råd och innehållet bygger på skollag, skolförordning samt aktuell forskning om nyanlända elever, andraspråksinlärning och lärande ur ett flerspråkigt - perspektiv.

Riktlinjerna ska säkerställa ett likvärdigt mottagande av nyanlända och flerspråkiga elever, som utgår från individens förutsättningar, styrkor och förmågor. Samtliga skolor i Strängnäs kommun ska kunna erbjuda ett mottagande av och undervisning för nyanlända och flerspråkiga elever med hög kvalitet.

Riktlinjerna gäller fr o m januari 2018.

Vad säger lagstiftningen?

Rätten till utbildning

Barn som är bosatta i Sverige och som inte har börjat i förskoleklassen eller i någon utbildning för fullgörande av skolplikten ska från och med ett års ålder erbjudas förskola i enlighet med bestämmelser i Skollagen 8 kap. 3-7 §§.

Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt och skolplikten motsvaras av en rätt till utbildning. Skolplikten inträder höstterminen det kalenderår då barnet fyller sju år och gäller utbildning i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Barn med permanent uppehållstillstånd har skolplikt. Nyanlända barn som är asylsökande, har tillfälligt uppehållstillstånd eller är papperslösa/gömnda barn har rätt till utbildning, men ingen skolplikt.

Folkbokföringskommunen, eller den kommun som barnen stadigvarande vistas i eller för tillfället uppehåller sig i, är skyldig att anordna utbildning för de elever som har rätt till utbildning.

Barn och unga som är asylsökande eller har fått ett tidsbegränsat uppehållstillstånd har rätt till utbildning i förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola. Eleverna har också rätt till utbildning i gymnasie- och gymnasiesärskolan, förutsatt att de påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år.

En person som är bosatt i Sverige och saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge har från och med andra kalenderhalvåret det år hen fyller 16 år rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare.

Barn och unga som vistas i landet utan tillstånd, de så kallade papperslösa eller gömnda barnen, har rätt till utbildning i förskoleklassen, grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola och, om de har påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år, gymnasieskola och gymnasiesärskola. Papperslösa personer har med andra ord inte rätt till utbildning inom förskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild undervisning för vuxna eller svenska för invandrare.

Rätten att slutföra utbildningen på grundskolenivå

En elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan har rätt att slutföra den högsta årskursen, även om skolplikten upphör dessförinnan. En elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan har också rätt att efter skolpliktens upphörande slutföra utbildningen under ytterligare två år, om eleven inte har nått upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås för respektive skolform.

Vilken elev är nyanländ?

3 kap. 12 a §, (utdrag)

Med nyanländ avses i denna lag den som

1. har varit bosatt utomlands,
2. nu är bosatt i landet, och
3. har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år.

En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet.

Bedömning av elevers kunskaper

3 kap. 12 c §, (utdrag)

En nyanländ elevs kunskaper ska bedömas om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig. ... Rektorn ansvarar för att bedömningar görs...

3 kap. 12 d §, (utdrag)

En bedömning enligt 12 c § ska göras skyndsamt... senast inom två månader från det att eleven har tagits emot inom skolväsendet...

Resultatet av en bedömning enligt 12 c § ... ska beaktas ... vid planering av undervisningen och vid fördelning av undervisningstiden.

Placering i årskurs och undervisningsgrupp

3 kap. 12 e §, (utdrag)

En nyanländ elev och en elev, vars kunskaper har bedömts enligt 12 c § andra stycket 2 ska placeras i den årskurs som är lämplig med hänsyn till elevens ålder, förkunskaper och personliga förhållanden i övrigt.

Rektorn ska besluta om en sådan elevs placering i årskurs så snart som möjligt och senast inom två månader från det att eleven har tagits emot inom skolväsendet ...

Eleven ska inom samma tid placeras i den undervisningsgrupp som eleven normalt ska tillhöra.

Förberedelseklass

3 kap. 12 f §, (utdrag)

Rektorn får besluta att en elev vars kunskaper bedömts enligt 12 c § delvis ska undervisas i förberedelseklass, om eleven saknar tillräckliga kunskaper i svenska för att kunna tillgodogöra sig den ordinarie undervisningen.

En elevs undervisning i förberedelseklass i ett visst ämne ska avbrytas så snart eleven bedöms ha tillräckliga kunskaper i svenska för att på heltid kunna delta i undervisningen i det ämnet i den undervisningsgrupp som eleven normalt hör till.

En elev får inte ges undervisning i förberedelseklass längre tid än två år.

Vad säger forskningen?

Aktuell forskning kring nyanlända elevers lärande lyfter fram att det inte finns en enda framgångsrik organisatorisk modell som kan tillämpas överallt. En flexibel organisation är därför en förutsättning för att varje elev ska få den undervisning och det stöd eleven behöver. En del elever behöver en stor del av undervisningen i en förberedelseklass, andra kan direktplaceras i en ordinarie klass ganska snart.

Viktiga förutsättningar för en bra start i svensk skola är att:

- de nyanlända eleverna blir sedda och bemötta utifrån deras individuella förutsättningar
- samverka med de nyanländas föräldrar och ge en relevant, tydlig och begriplig information runt alla aspekter av barnens skolgång
- en nära samverkan med skolans ordinarie klasser upprättas från första dagen
- eleverna deltar i aktiviteter på skolan som inte kräver en hög kunskapsnivå i det svenska språket
- eleverna blir successivt integrerade i skolans alla ämnen och en kontinuerlig uppföljning och utvärdering görs
- de nyanländas närvaro på skolan och i de ordinarie klasserna avdramatiseras genom information till de övriga eleverna och deras föräldrar
- undervisning i alla ämnen av behöriga och kompetenta ämneslärare
- studiehandledning på modersmålet
- undervisning som utgår ifrån elevens tidigare kunskaper och erfarenheter samt är anpassad till elevens förutsättningar och behov
- utveckla språk och ämneskunskaper parallellt
- samarbete mellan ämneslärare, modersmålslärare, studiehandledare och lärare i svenska som andraspråk

Internationell forskning visar att mottagande och integration av nyanlända elever aldrig får betraktas som en isolerad företeelse som pågår på någon skola och endast berör de nyanlända själva, deras föräldrar och deras lärare. Nyanlända elever är hela kommunens angelägenhet.

För att lyckas med nyanlända elevers skolgång måste alla de resurser som finns runt eleven i skolan synliggöras och nyttjas på ett bra sätt. Skolan behöver arbeta för en ökad medvetenhet om de utmaningar en flerspråkig grupp elever innebär för undervisningsmiljön, och se möjligheter som kommer med det faktum att dessa elever faktiskt har ett förstaspråk.

Organisation mottagande av nyanländ elev i Strängnäs kommuns utbildningsväsende

Med stöd av gällande styrdokument och aktuell forskning organiseras mottagande av och skolgång för nyanlända elever i grundskolan tre faser:

Fas 1 - Mottagande

Fas 2 - Kartläggningsprocessen påbörjas, (Steg 1 och 2). Därefter överlämning till aktuell skola. Gäller elever i grund- och gymnasieskola.

Fas 3 - Fortsatt kartläggning av elevens ämneskunskaper, (Steg 3). Genomförs i ett senare skede av undervisande lärare på respektive skola.

Fas 1. Mottagande

Den enskilde nyanlände eller den nyanlända familjen med barn tas emot av medarbetare vid Språkcentrum. Vid det första mötet sammanställs alla uppgifter kring personen/barnet – namn, ålder, språk, vårdnadshavare, adress, telefonnummer etc. Kort allmän information ges om det svenska utbildningsväsendet och om förskolan och skolan i Strängnäs kommun.

För barn i förskoleålder bistår medarbetare vid Språkcentrum barnets vårdnadshavare att fylla i en ansökan om plats i förskola för vidare befordran till utbildningskontoret. I väntan på plats i förskola hänvisas till öppen förskoleverksamhet.

Inför barnets start i förskolan sker sedan ett mottagningsmöte på aktuell förskola tillsammans med barnet och vårdnadshavare. Aktuell förskola ansvarar vid behov för bokning av tolk. Vid mötet får barn och förälder en samlad information om förskolans värdegrund och verksamhet samt praktisk information om kontaktuppgifter, rutiner vid sjukanmälan, och övrigt om "så här gör vi på den här förskolan". Datum för förskolstart bestäms.

För barn i grundskoleålder presenteras vilka skolor som finns i kommunen och i samråd med vårdnadshavaren fylls en blankett i om skolval i och i förekommande fall även en ansökan om skolskjuts. Vidare informerar medarbetaren vid Språkcentrum om att en kartläggning av elevens modersmål och kunskaper kommer att påbörjas så snart som möjligt och att elev i grundskolan kommer att erbjudas ett första hälsosamtal med skolsköterska. Tid för första delen av kartläggningsprocessen bokas.

Om det vid de första kontakterna kring den nyanlände eleven framkommer uppgifter, som tyder på att eleven skulle behöva särskilda stödinsatser för att klara sin skolgång, kontaktas centrala barn- och elevhälsan. Ansvaret för denna kontakt ligger på Språkcentrums medarbetare. Syftet med centrala barn- och elevhälsans medverkan är att få en första uppfattning om elevens stödbehov och vilka insatser som kan krävas för att eleven ska kunna påbörja sin skolgång. Visar det sig att eleven har ett särskilt stödbehov, handläggs detta av mottagande rektor och centrala barn- och elevhälsan enligt gängse rutiner.

Är eleven i gymnasieålder skickar Språkcentrum ansökan om plats i gymnasieskolan till studie- och yrkesvägledare på Thomasgymnasiet. Thomasgymnasiet genomför därefter hela kartläggningsprocessen, steg 1-3

För vuxna elever skickar Språkcentrum ansökan om plats på kurs i svenska för invandrare och samhällsintroduktion till expeditionen på vuxenutbildningen.

Fas 2. Kartlägningsprocess för elever i grundskoleålder

Kartläggare på Språkcentrum ansvarar för en första kartläggning och bedömning av elevens skolbakgrund och språk- och ämneskunskaper. Det nationella kartlägningsmaterialet är uppdelat i tre steg och kartlägger elevens bakgrund och erfarenheter, kunskaper och förmågor när det gäller språk, elevens användande av skriftspråk i olika sammanhang (litteracitet) och matematiskt tänkande (numeracitet). Kartläggningen genomförs enligt Skolverkets riktlinjer.

Fas 3. Överlämnande och skolstart i grundskolan

Efter genomförd kartläggning och bedömning av steg 1 och 2 sammanställer Språkcentrums kartläggare materialet i en elevpärm och bokar in ett överlämnandemöte med aktuell skola.

Överlämnandemötet sker på aktuell skola tillsammans med eleven och vårdnadshavare, medarbetare från Språkcentrum, skolledning och tänkt lärare för eleven. Språkcentrum ansvarar vid behov för bokning av tolk. Elevprofilerna efter kartläggning i steg 1 och steg 2 utgör en del i rektors beslut om placering av eleven och ger även underlag för att planera undervisningen utifrån elevens kunskaper, förutsättningar och behov. Datum för skolstart bestäms. Vid mötet får även elev och förälder en samlad information om skolans värdegrund och kunskapsuppdrag, allmän information om aktuell skola såsom kontaktuppgifter, schema, rutiner vid sjukanmälan, simundervisning, och övrigt om "så här gör vi på den här skolan" samt hur undervisningen kommer att organiseras.

Anmälan om den nya eleven skickas till skolans administratör, ansvarig lärare och till skolsköterskan.

För att organisera ett bra mottagande av och en bra undervisning för nyanlända elever måste en skolenhet ha tillgång till lämpliga lokaler och personella resurser i form av lärare, elevhälsa och övrig skolpersonal med adekvat kompetens. För att säkerställa att resurser för detta finns utgår ett särskilt riktat nystartsbidrag som utbetalas till grundskolan utöver ordinarie skolpeng och som följer eleven under två år åk F-3 och under tre år åk 4-9. Nyanlända elever i gymnasieskola erhåller programpeng för språkintröduktion. Med nyanländbidraget följer ett uppdrag till rektor att ta emot och organisera verksamheten för nyanlända elever.

Organisation av nyanlända elevers skolgång

En nyanländ elev kan få sin undervisning delvis förlagd till en förberedelseklass som längst i två år. Strävan ska alltid vara att eleven så snart som möjligt kan ingå i den undervisningsgrupp den normalt ska tillhöra.

Syftet med en förberedelseklass ska vara att öka nyanlända elevers möjlighet att nå kunskapskraven. Förberedelseklassen kan fungera som en introduktion till den svenska skolan och förbereda eleven för att så snart som möjligt undervisas fullt ut i den undervisningsgrupp som han eller hon normalt tillhör. Bedömningen av hur snabbt detta kan ske, och med vilket stöd, ska utgå från den bedömning av elevens kunskaper som görs när eleven anländer till skolan. Eftersom de nyanlända eleverna utgör en mycket heterogen grupp måste undervisningens utformning anpassas efter individens behov.

Nyanlända elever ska förutom undervisning i svenska som andraspråk få undervisning i alla skolans ämnen. Rektor organiserar så att även specialpedagogisk kompetens finns att tillgå i undervisningen. Inom ramen för organisation och tjänstefördelning måste tillräckligt med tid för lärarnas samarbete och dokumentation kring kartläggning, studiehandledning, utslussning och övergång till ordinarie undervisning avsättas.

Nyanlända elever ska ha tillgång till elevhälsans alla resurser. Elevhälsan har en avgörande roll, både för den enskilda elevens möjligheter att må bra och att lyckas i skolan, samt för lärares och övrig skolpersonals arbete med nyanlända elever.

Elevens vårdnadshavare ska göras delaktiga i elevens skolgång redan från start och få tydlig information både om skolan, regler, närsamhälle och elevhälsa. Tolk ska användas om så behövs. För många familjer kan det vara både svårt och annorlunda att möta ett skolsystem som skiljer sig mycket från det man är van vid. Modersmålläraren kan spela en viktig roll i att förtydliga både krav, rättigheter och skyldigheter i den svenska skolan. Ett bra forum för detta kan vara elevens utvecklingssamtal.

För nyanlända elever utan erfarenhet av svenskt skolsystem och samhälle är tillgången till studie- och yrkesvägledning särskilt viktig. För att kunna göra självständiga val inför framtiden behöver eleven få kunskaper om det utbildningssystem och den arbetsmarknad som råder i Sverige och kunna jämföra med erfarenheter från hemlandet.

För nyanlända elever utgör skolbiblioteken en källa till lärande. Böcker på olika språk och "tvillingböcker" skrivna på både modersmål och svenska är viktiga att tillhandahålla.

Nyanlända elever ska så länge de har rätt till plats på fritidshem erbjudas plats på det fritidshem där eleven är inskriven i skolan.

Utöver de pedagogiska insatser arbetslaget gör, krävs ofta ett utökat administrativt stöd kring nyanlända elever och deras familjer. Det kan tex handla om skolskjutsar, förtydliganden av viktig information, etc. Detta stöd organiseras av rektor inom ramen för skolans egna administrativa resurser.

Individanpassad undervisning

En elev som inte gör sig förstådd på svenska måste få chans att visa att man är en kompetent individ med en mängd resurser. Därför är det nödvändigt att eleven parallellt med att den får lära sig svenska också får fortsätta sin kunskapsutveckling i modersmålet och övriga skolämnen.

För att synliggöra vilka resurser eleven har - skolbakgrund, litteracitet och ämneskunskaper är kartläggningen nödvändig. Den börjar brett och fördjupas därefter i de olika ämnena (kartläggning steg 3). För att få en rättvisande bild av elevens samtliga kunskaper måste eleven få möjlighet att använda sitt starkaste språk vid kartläggningen.

Kartläggningen belyser elevens styrkor och ligger till grund för hur undervisningen ska läggas upp och vilka insatser som behövs för att skolgången ska bli bra. Klass-/ämnesläraren, modersmålsläraren och läraren i svenska som andraspråk samarbetar runt elevens språk- och kunskapsutveckling och behöver därför få tid avsatt för gemensam planering.

För en del elever kan det vara aktuellt att pröva sina kunskaper mot kunskapskraven i de svenska kursplanerna (*10 kap.23 § Skollagen*). Att få sina kunskaper erkända och bedömda genom betyg i ett eller flera ämnen, även om man inte behärskar det svenska språket, är en viktig bekräftelse på att det man kan har ett värde.

Förutom att få undervisning i svenska som andraspråk har eleven rätt till undervisning i skolans alla ämnen. Därför måste skolans organisation och resurser hanteras så att eleven hela tiden kan få rätt utmaningar med rätt stöd. En kontinuerlig bedömning med åtföljande revidering av elevens individuella utvecklingsplan är nödvändig. Arbetet måste organiseras i samarbete mellan ansvarig mentor, ämneslärare och studiehandledare. En elevs eventuella undervisning i förberedelseklass i ett visst ämne ska avbrytas så snart eleven bedöms ha tillräckliga kunskaper för att på heltid kunna delta i undervisningen i det ämnet i den undervisningsgrupp, som eleven normalt tillhör.

Utökad undervisningstid, prioriterad timplan och möjligheter till förlängd skolplikt

Undervisningstiden i olika ämnen kan omfördelas för en enskild elev, om detta bedöms öka elevens förutsättningar att kunna följa och tillgodogöra sig undervisningen i andra ämnen. Tid får endast omfördelas till ämnet svenska eller svenska som andraspråk. Denna åtgärd kallas prioriterad timplan och beslutas i varje individuellt fall av rektor. Åtgärden får omfatta högst ett år.

En elev i grundskolan har rätt att slutföra den högsta årskursen, även om skolplikten upphör dessförinnan. En elev har också rätt att efter skolpliktens upphörande slutföra utbildningen under ytterligare två år, om eleven inte har nått upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås för respektive skolförhållande. Denna möjlighet till förlängd skolplikt gäller också nyanlända elever. Beslut om skolplikten fattas av rektor.

Lära sig ett andraspråk

Att utveckla ett andraspråk är en komplex process, där en rad faktorer påverkar hur andraspråket utvecklas. Det kan handla om vid vilken ålder eleven börjar i svensk skola, hur modersmålet skiljer sig från svenska, tidigare skolgång, social bakgrund samt hur eleven får utveckla och praktisera det svenska språket.

Nyanlända elever har rätt till en genomtänkt och medveten undervisning i svenska som andraspråk. Svenska som andraspråk är ett eget ämne och syftar till att eleverna utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Undervisningen ska ge eleverna rika möjligheter till interaktion och kommunikation på svenska utifrån sin kunskapsnivå, utan att det ställs för tidiga krav på språklig korrekthet. Svenska som andraspråk är ett ämne både för nybörjare och för elever som kommit längre i sin svenska språkutveckling.

Modersmålsundervisning och studiehandledning

Ett välutvecklat modersmål stöder lärandeprocessen såväl i andra språk som i andra skolämnen. Den som utvecklar flera språk blir mer kreativ i sin språkliga förmåga och i sitt tänkande.

En elev ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. Studiehandledning är en form av särskilt stöd för den elev vars svenska språk ännu inte är tillräckligt starkt för att kunna tillgodogöra sig ämnesundervisningen fullt ut. Ju äldre eleven är när den anländer till Sverige, desto större är behovet av studiehandledning.

Det är rektors ansvar att se till att resurserna för studiehandledning används på bästa möjliga sätt och att eleven får det språkliga stöd den har rätt till. Flexibilitet måste finnas, så att eleven får mesta möjliga stöd då den behöver det som bäst, t ex den första tiden i svensk skola eller vid övergången till ordinarie undervisning. Om studiehandledning inte kan erbjudas, får inte eleven lämnas utan stöd. Det är då rektors ansvar att tillsammans med t ex svenska som andraspråks- och speciallärare hitta alternativa former för det särskilda stödet.

Hur undervisning i modersmål och studiehandledning organiseras i Strängnäs kommun framgår av särskilda kommunala riktlinjer.

Tillhörighet och bemötande

All personal bör dela uppfattningen att flerspråkighet och kulturell mångfald är av stor betydelse för alla elevers lärande och sociala utveckling. Att ta tillvara nyanlända elevers resurser handlar inte bara om att kartlägga skolkunskaper. Det handlar även om att vara nyfiken på elevens erfarenheter och knyta an till dem – att skapa ett klimat, där öppenhet råder och där vuxna kan ta elevens perspektiv. Det kräver en medveten diskussion kring förhållningssätt och attityder. Personal,

som tar emot nya/nyanlända elever måste noga tänka igenom hur eleven välkomnas och inkluderas i gruppen. Det kan t ex handla om att få en fadder.

Resurser utanför skolan

Mottagande och integration av nyanlända elever får aldrig betraktas som en isolerad företeelse, som pågår på någon skola och endast berör de nyanlända själva, deras föräldrar och deras lärare. Nyanlända elever är hela kommunens angelägenhet. Förutom skolarbete är ett nära samarbete med det lokala samhället, med organisationer och föreningar en stor resurs, som med relativt små medel måste användas till stöd för den nyanlända eleven såväl språkligt som socialt.

Språkutvecklande undervisning

Det kan gå snabbt att lära sig vardagssvenska, men det skolrelaterade språket tar mycket längre tid att lära. Forskningen visar att det tar mellan fem och tio år att uppnå den språknivå som behövs för att man med framgång ska kunna lära på sitt andraspråk.

Förutom att nyanlända elever får undervisning i svenska som andraspråk behöver eleverna möta lärare i alla ämnen som har ett medvetet språkutvecklande förhållningssätt och kunskaper om flerspråkighetsutveckling. All ämnesundervisning måste bedrivas språkutvecklande och varje lärare måste ha kunskap om vad som är språkligt specifikt i sitt eget ämne.

Det finns metoder och modeller för hur man kan arbeta rent konkret i klassrummet, men en undervisningsmetod i sig är aldrig tillräcklig. Det krävs ett bredare, didaktiskt perspektiv på undervisningen. Enligt Skolverkets kunskapsöversikt "Greppa språket" (2012) betyder ett sådant perspektiv att man beaktar följande frågor vid planeringen av undervisningen:

- Vem eller vilka är de som ska lära sig och vad kan de?
- Vad ska de lära sig? Varför väljs just detta innehåll och dessa mål?
- Vilka allmändidaktiska teorier lämpar sig för just detta planerade ämnesstoff?
- På vilka sätt engageras och utmanas eleverna språkligt och hur kan elevernas mångkulturella erfarenheter tas tillvara i undervisningen?
- Hur kan man lägga upp den konkreta undervisningen och bearbeta ämnesstoffet så att alla elever ska ha möjlighet att utveckla såväl faktakunskaper, förståelse, färdigheter som förtrogenhet

Nyanlända elever behöver möta andra elever som är bättre på svenska än de själva. Genom att organisera aktiviteter som gör att eleverna aktiveras som lärresurser för varandra kan nyanlända elever få ökad social och språklig interaktion.

